

Slika 85. Bronasta kadilnica in predmeti s krščansko simboliko

Zaton antičnega sveta se je začel z vdori barbarov prek mej oslabelega rimskega cesarstva. Na ozemlju imperija so germanska ljudstva v 5. in 6. stoletju ustanovila številna kraljestva, med njimi kraljestvi Vzhodnih Gotov in Langobardov v Italiji. Ti sta v svoje meje vključevali tudi ozemlje današnje Slovenije, naseljeno z Romani, ki so živeli v zamirajočih mestih in številnih novih višinskih naselbinah na podeželju.

V verskem življenju se je uveljavilo češčenje svetnikov, cerkve so opremili s kamnitimi oltarnimi mizami in pregradami, vera je vplivala na izdelavo predmetov umetne obrti. Simbolni znamenji dobe, imenovane *christiana tempora*, sta predvsem Kristusov monogram in ideogram. Monogram sestavljata grški črki X (hi) in ρ (ro), prvi črki Jezusovega naziva Kristus (Maziljeni) v grškem jeziku (Χριστός), ideogram pa črki α in ω (alfa in omega), prva in zadnja črka grške abecede, ki simbolno oznanjata, da je Kristus začetek in konec vsega.

Monogram so od leta 315 odtiskovali na rimskih kovancih (9). Nekaj pozneje se je na denarju pojavil kvadratni prapor (*labarum*) zmagovite rimske konjenice s Kristusovim monogramom, v 5. stoletju pa je prapor zamenjal dolgi križ (8). Kristusov monogram so preoblikovali tudi v različico, pri kateri je poudarjen lik križa. V takšni obliki je monogram upo-

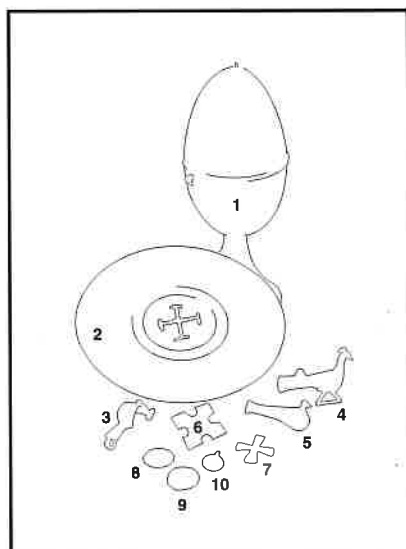
dobljen na zlatem obesku s Šentjurskega hriba nad Tržiščem (10).

V prvih treh stoletjih krščanstva je bil križ kot verski simbol skrit v drugih oblikah (sidro, svastika), v 5. stoletju so ga upodabljali tudi v obliki enakokrakega grškega in običajnega latinskega križa, od 6. stoletja pa se je pojavljal v številnih različicah in vlogah. Na ogledalu, najdenem v ženskem grobu na emonski nekropoli (2), je štirikrat upodobljen križ, katerega kraki oblikovno posnemajo mučilo, na katero so privezovali sužnje (*patibulum*). Okrasni zaponki (6, 7) sta izdelani v obliki grškega križa, na okrasni zaponki iz okolice Ljubljane (3) pa je vrezan latinski križ.

Pogost krščanski motiv v poznoantičnem obdobju je tudi pav, simbol večnega življenja. Tako oblikovani sta okrasni zaponki z Bleda in Sv. Lamberta pri Pristavi nad Stično; prva je odličen izdelek ene od zgodnjebizantinskih delavnic (4), preprostejšo pa je naredil domači romanski obrtnik (5).

Veliko redkeje so se do današnjih dni ohranili liturgični predmeti, kot je bronasta kadilnica s Šentjurskega hriba (1). Pri krščanskih obredih se je žganje kadila pojavilo okoli leta 400; dim kadila je bil prisposodba kvišku dvigajoče se molitve.

T. K.

1. Kadilnica, bron, Šentjurski hrib nad Tržiščem, 5. stoletje, viš. 13,8 cm; inv. št. S 2560 (Bitenc, Knific 2001, 20, kat. 35).
2. Ogledalo, beli bron, Ljubljana, druga polovica 4. ali začetek 5. stoletja, pr. 15,5 cm; inv. št. R 5953 (Petru 1972, 65, t. 46: 6; Knific, Sagadin 1991, 74, kat. 67).
3. Zaponka, bron in železo, okolica Ljubljane, druga polovica 6.–prva polovica 7. stoletja, dol. 4,87 cm; inv. št. S 2691 (Bitenc, Knific 2001, 58, kat. 169).
4. Zaponka, bron, Bled, druga polovica 6. stoletja, dol. 5,4 cm; inv. št. S 515 (Kastelic 1960a, 25, 26, sl. 20: 1; Knific, Sagadin 1991, 76, kat. 73).
5. Zaponka, bron, Sv. Lambert pri Pristavi nad Stično, 6. stoletje, dol. 4,41 cm; inv. št. S 2487 (Bitenc, Knific 2001, 48, kat. 134).
6. Zaponka, bron in steklo, Ajdovski gradec nad Vranjem pri Sevnici, 6. stoletje, viš. 4,2 cm; inv. št. R 12118 (Knific, Sagadin 1991, 69, kat. 55; Bitenc, Knific 2001, 50, kat. 142).
7. Zaponka, bron, Sv. Lambert pri Pristavi nad Stično, 6. stoletje, viš. 2,9 cm; inv. št. S 3400 (neobjavljena).
8. Novce (solid), zlato, Ladja pri Medvodah, kovan med letoma 425 in 455; inv. št. LJ 5291 (Knific, Sagadin 1991, 60, kat. 30).
9. Novce (majorina), bron, Celje, kovan med letoma 351 in 353; inv. št. LJ 5287 (Knific, Sagadin 1991, 59, kat. 26).
10. Obesek, zlato, Šentjurski hrib nad Tržiščem, 5. stoletje, viš. 1,75 cm; inv. št. S 2686 (Bitenc, Knific 2001, 19, kat. 33).

Slika 86. Nakit in deli noše iz časa preseljevanja ljudstev

Germsko okrasje

Pisni viri poročajo o številnih premikih ljudstev na območju Vzhodnih Alp in Srednjega Podonavja v obdobju med letoma 375 in 600. Na etnično raznovrstnost prebivalcev (*nationum diversitas*, kot je zapisal Enodij v začetku 6. stoletja) kažejo tudi arheološke najdbe, s slovenskih najdišč predvsem predmeti, ki jih pripisujemo germanskim osvajalcem, najpogosteje Vzhodnim Gotom in Langobardom. Pred njimi so se staroselski Romani zatekli v odmaknjene višinske naselbine, pomembna postojanka prišlekov pa je postalo mesto *Carnium* (na območju sedanjega Kranja).

Na grobišču karnijskih prebivalcev so našli arheologi precej zlatih (21–23) in srebrnih predmetov (2–4, 24), narejenih v zgodnjebizantinskih zlatarskih delavnicah za romansko prebivalstvo, radi pa so jih uporabljali tudi Germani. Še pogostejše pa je v Kranju germansko okrasje, za katero je značilno krašenje z žlahtnim kamenjem ter upodabljanje komaj prepoznavnih živalskih likov. Prvi način krašenja, polikromija, izvira iz sirijskih in črnomoških zlatarskih delavnic, živalski slog pa je nordijskega izvora.

Raznobarvne učinke so zlatarji dosegli tako, da so v zlato ali pozlačeno površino vstavljali okrasne kamne, najpogosteje različke granata, predvsem vijoličasti almandin. Ti so lahko brušeni polkroglasto, kot pri pasni sponi, značilni za vzhodnogotsko žensko nošo (1), ali pa plosko, kot pri okrasni zaponki, izdelani verjetno nekje na alamansko-frankovskem

ozemlju (12). Ploščice so zlatarji vstavljali v celice, katerih dno pokriva zlata folija z mrežastim vzorcem. Zaradi loma svetlobe so se predmeti, na primer okrasne zaponke (13, 14, 20) in okrasna igla (23), še bolj bleščali.

Pozlačeni srebrni okrasni zaponki z enakomerno širokim spodnjim delom (17, 18) sta značilni za žensko nošo na alamanskem, frankovskem in langobardskem ozemlju. Tako kot pri večini tedanjega dragocenega nakita je okras narejen s klinastim vrezom in obdan s pasovi drobnih trikotnikov, zapolnjenih s črnkasto kovinsko mešanico (tehnika niello). Takšna kombinacija okrasa je tudi na pozlačenem jezičku, s katerim se je zaključeval jermen za privezovanje obuvala (16).

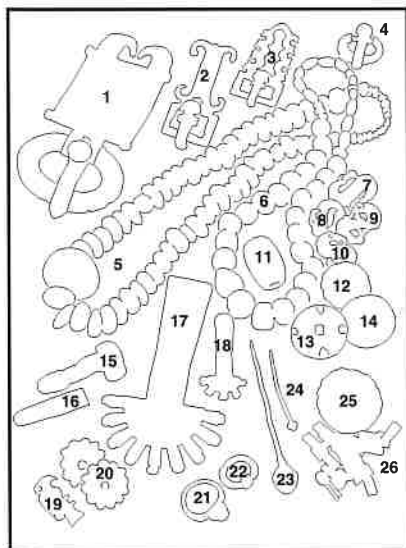
Živalski lik je vrezan na eni od okrasnih zaponk (13), zelo pogost pa je nakit, oblikovan v podobi ujed (19), predvsem njihovih krivokljunih glav, enako kot na esastih okrasnih zaponkah (7–10), ki se navadno povezujejo z Langobardi. Okrasna zaponka z upodobljeno živalsko glavo na polkrožnem zaključku je značilna za Turinge (15).

Germanke so zelo rade nosile pisane ogrlice iz steklenih jagod (5, 6). V karnijskih grobovih je bilo najdenih tudi več posamičnih velikih jagod iz jantarja, kalcedona (11) in stekla (25), ki so ženskam kot magični priveski visele s pasu na dolgih jermenih, pogosto razčlenjenih z drobnimi srebrnimi okovi (26).

T. K.

Nakit in predmeti osebne oprave iz Lajha v Kranju, 6. stoletje

1. Pasna spona, pozlačen bron, okrasni kamni iz granata, dol. 13,4 cm; inv. št. S 1770 (Bierbrauer 1975, 143–145, Taf. 69: 2; Stare 1980, 77, t. 113: 1; Bitenc, Knific 2001, 63, 64, kat. 191).

- 2–4. Pasne spone, srebro, dol. 7,4 cm, 6,6 cm in 2,82 cm; inv. št. R 3655, S 706 in S 937 (Stare 1980, 51, 58, 79, t. 2: 7; 35: 3; 120: 6; Bitenc, Knific 2001, 62, kat. 185, 186).
5. Ogrlica, steklo, dol. 50,8 cm; inv. št. S 1777 (Stare 1980, 78, t. 115: 1).
6. Ogrlica, steklo, dol. 44,0 cm; inv. št. S 1473 (Stare 1980, 71, barvna sl. 2, t. 86: 3).
- 7–10. Zaponke, pozlačeno srebro, okrasni kamni iz granata, dol. 2,9 cm, 2,3 cm, 2,9 cm in 2,4 cm; inv. št. S 991, S 1742, S 1491 in S 1357 (Stare 1980, 59, 68, 71, 76, t. 41: 9; 74: 13; 88: 6; 110: 6; Bitenc, Knific 2001, 75, 76, kat. 243: 6, 12, 17).
11. Okrasna jagoda, kamen, dol. 2,9 cm; inv. št. S 1392 (Stare 1980, 69, t. 78: 10; Bitenc, Knific 2001, 70; kat. 222).
12. Zaponka, srebro, okrasni kamni iz granata, pr. 2,7 cm; inv. št. S 1281 (Stare 1980, 66, t. 68: 6; Bitenc, Knific 2001, 70, kat. 219).
- 13, 14. Zaponki, pozlačeno srebro, okrasni kamni iz granata, pr. 3,0 cm in 3,2 cm; inv. št. S 856 in S 818 (Stare 1980, 54, 55, t. 21: 2; 26: 3).
15. Zaponka, pozlačeno srebro; dol. 4,8 cm; inv. št. S 1472 (Werner 1962, 64, 65, Taf. 39: 2; Stare 1980, 71, t. 86: 6; Bitenc, Knific 2001, 70, kat. 221).

16. Jermenski zaključek, pozlačeno srebro, dol. 3,9 cm; inv. št. S 669 (Stare 1980, 50, t. 2: 5).
- 17, 18. Zaponki, pozlačeno srebro, dol. 11,3 cm in 5,15 cm; inv. št. S 729 in S 1073 (Stare 1980, 52, 62, t. 9: 2; 50: 4; Bitenc, Knific 2001, 70, kat. 218).
19. Zaponka, pozlačeno srebro, okrasni kamni iz granata, dol. 2,96 cm; inv. št. S 1211 (Stare 1980, 64, t. 62: 7; Bitenc, Knific 2001, 69, kat. 217).
20. Par okrasnih zaponk, pozlačeno srebro, okrasna kamna iz granata, pr. 2,41 in 2,58 cm; inv. št. S 817 in S 819 (Stare 1980, 54, t. 21: 3, 4; Bitenc, Knific 2001, 76, kat. 243: 20).
- 21, 22. Prstana, zlato, viš. 2,72 cm in 1,99 cm; inv. št. S 1766 in S 1767 (Stare 1980, 77, t. 114: 5, 9; Bitenc, Knific 2001, 62, 64, kat. 185, 93).
23. Okrasna igla, zlato, okrasni kamni iz granata, dol. 8,8 cm; inv. št. S 1764 (Stare 1980, 77, t. 114: 7; Bitenc, Knific 2001, 69, kat. 216).
24. Okrasna igla, srebro, dol. 4,85 cm; inv. št. S 1568 (Stare 1980, 74, t. 95: 3; Bitenc, Knific 2001, 62, kat. 185).
25. Okrasna jagoda, steklo, pr. 3,4 cm; inv. št. S 859 (Stare 1980, 55, t. 26: 7).
26. Devet okovov, srebro, dol. do 2,8 cm; inv. št. S 728 (Stare 1980, 52, t. 10: 4).

Slika 87. Zaklad železnih predmetov iz Sebenj pri Bledu

Nove brazde

Konec 6. stoletja in v 7. stoletju so se na območje Vzhodnih Alp začeli naseljevati tudi slovanski rodovi. Srečali so se z romanskimi staroselci in postali sosedje Bavarcev, Langobardov, Avarov in Bizantincev. Osrednji slovanski pokrajini sta bili Karantanija in Karniola (Kranjska). Konec 8. stoletja sta bili vključeni v frankovsko državo. Franki so upravno uredili novo ozemlje, za mejo med salzburškim in oglejskim cerkvenim območjem so določili reko Dravo. Leta 820 so se Karniolci in del Karantancev pridružili protifrankovskemu uporu Ljudevita Posavskega, a so bili z orožjem pokorjeni.

V tistih nemirnih dneh je bil verjetno zakopan zaklad v Sebenjah pri Bledu. V kamnito grobljo ga je skrtil tamkajšnji domačin, ki je bil v miru kmet, v vojni pa konjenik. Najdeni železni predmeti se delijo na orodje za obdelavo zemlje (rovnica, lemeži; 15–17) in košnjo (srpa, kosirji; 1, 2), na orodje za obdelavo lesa (kljukasto rezilo, nož, šilo, dleto, svedra; 3–5, 7–9), na orožje (osti sulic; 10, 11) in konjsko opremo (brzda, stremeni; 6, 13, 14), zraven pa sta bila tudi prepognjena ročaja dveh veder (12).

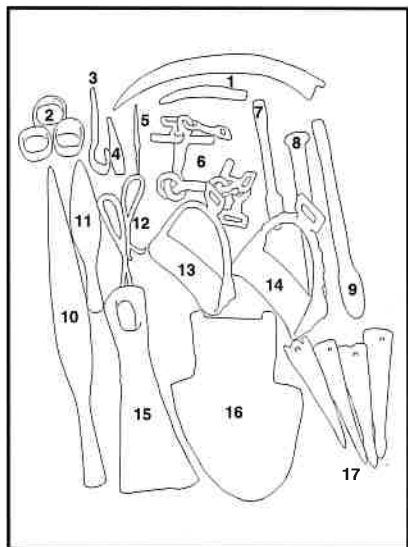
Pisni viri omenjajo Slovane kot uspešne poljedelce in živinorejce, učinkovito kmetijstvo pri Slovanih v Podonavju opisuje Psevdo-Mavrikij, pri Slovanih v Polabju pa med njimi delujoči krščanski misijonarji. Številne dokaze vsebujejo tudi železni zakladi, v 9.

in 10. stoletju pogoste najdbe predvsem na slovaškem in češkem ozemlju. Med predmeti prevladujejo železni deli poljedelskega orodja, na primer lahkega pluga, kopač, vinjkov, srpov in kos.

V Blejskem kotu je bilo odkritih veliko sledov iz zgodnjega srednjega veka in »ta podoba raja« velja za eno najbolj raziskanih slovanskih območij v Alpah. Osrednja točka poselitve je bila nedvomno prepadna vzpetina, ki se dviga nad severno obalo jezera. Na vrhu te vzpetine je stala v 6. in deloma še 7. stoletju zidana naselbina staroselskih Romanov. Sledovi naselbine so le deloma ohranjeni, kajti že leta 1011 se v darilni listini kralja Henrika II. omenja blejski grad, *castellum Veldes*, ki je v naslednjih stoletjih z mogočnimi zidovi večinoma prekril starejše stavbne ostanke.

Že v 7. in 8. stoletju sta stali pod to vzpetino dve slovanski naselbini, na Pristavi in pri Bledcu, tretja pa na drugi strani jezera, pri Mlinem. Te tri naselbine so sestavljale prvotno jedro slovanske poselitve, v začetku 9. stoletja pa se je kolonizacija razširila tudi na obrobje. Dokazujejo jo manjša grobišča, odkrita v bližini vasi Zasip, Bodešče, Spodnje Gorje in Rečica, pa tudi sebenjski zaklad, ki ga je skrtil tamkajšnji bogati posestnik.

T. K.

Zakladna najdba, železo, Sebenje pri Bledu, prva tretjina 9. stoletja (Pleterski 1987; Bitenc, Knific 2001, 94, 95, kat. 311)

1. Odlomka dveh srpov, dol. 29,0 in 12,1 cm; inv. št. S 2353 in S 2357.
2. Trije kosirji, vel. največjega 4,74 x 3,9 cm; inv. št. S 2354–S 2356.
3. Kjukasto rezilo, dol. 12,6 cm; inv. št. S 2364.
4. Nož, dol. 9,27 cm; inv. št. S 2358.
5. Šilo, dol. 11,2 cm; inv. št. S 2346.
6. Brzda, dol. 33,0 cm; inv. št. S 2343.
7. Sveder, dol. 19,4 cm; inv. št. S 2360.

8. Dleto, dol. 23,1 cm; inv. št. S 2361.
9. Sveder, dol. 29,8 cm; inv. št. S 2359.
10. Sulična ost, dol. 43,6 cm; inv. št. S 2344.
11. Sulična ost, dol. 22,0 cm; inv. št. S 2345.
12. Ročaja veder, dol. večjega 15,4 cm; inv. št. S 2362 in S 2363.
13. Streme, viš. 19,8 cm; inv. št. S 2342.
14. Streme, viš. 21,2 cm; inv. št. S 2341.
15. Rovnica, dol. 23,8 cm; inv. št. S 2347.
16. Lemež, vel. 22,8 x 15,7 cm; inv. št. S 2348.
17. Štirje koničasti lemeži, dol. največjega 15,9 cm; inv. št. S 2349–2352.

Slika 88. Okrasje iz slovanske dobe

Sledi Kranjcev

Najstarejše najdbe, pripisane Slovanom, naseljenim v alpskih dolinah Karniole ali Kranjske, so predmeti, izdelani iz tenke bronaste žice in pločevine: okrasne zaponke (1–4), uhani z visečimi steklenimi in kovinskimi jagodami (5–8), srebrni obsenčniki (13, 14) in različni prstani (9–12). Posebno zanimive so okrasne zaponke z nenavadnimi okrasnimi motivi, kot so različne rozete (1), kentaver lokostrelec (2), pletenina (4), ptici ob drevesu življenja, orel. Okras je odtisnjen v tenko pločevino, s katero je prevlečeno železno jedro.

Tako izdelane in zelo podobno okrašene zaponke so našli tudi drugod v Srednji Evropi. Datirane so v pozno 7. stoletje in prvo polovico 8. stoletja; na njih so pogosto odtisnjeni krščanski, pa tudi poganski motivi. Pripisujejo jih v glavnem romanskemu staroselskemu prebivalstvu, ki se je v strnjenih otokih ohranilo med na novo naseljenimi Germani. Pojav takšnih okrasnih zaponk v Vzhodnih Alpah se časovno ujema s prvimi zapisi o Slovanih v Karantaniji in Karnioli.

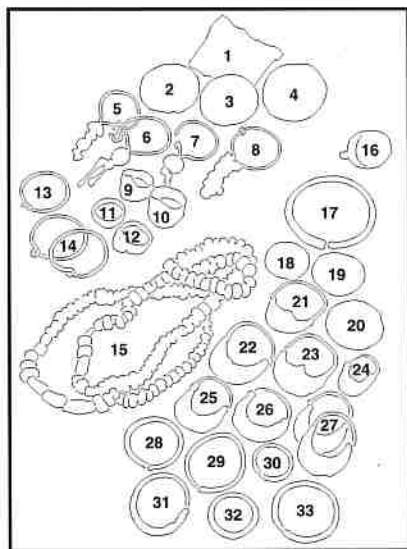
Zaponko, na kateri je upodobljen kentaver lokostrelec (2), so našli leta 1894 na Bledu, kjer so pri odvažanju peska na ledini Brda prekopali večje grobišče. Kentaver lokostrelec je kot nebesno znamenje

živalskega kroga znan že iz babilonske umetnosti, kentavri nastopajo v grški mitologiji, v srednjeveških rokopisih so navadno z njimi ilustrirani prepisi antičnih astroloških priročnikov. Motiv kentavra se pojavlja, sicer zabrisan, tudi v slovenski mitologiji v povezavi s polkonji, divjo jago in preoblačenjem v konja. Kentaver lokostrelec je »mrki, divji gospodar novembra-decembra, dokler sonce ne stopi ob zimskem obratu v živahno, upa polno znamenje kozliča«.

V mlajšem obdobju, v 10. stoletju in na začetku 11. stoletja, so značilni nakitni predmeti uliti in emajlirani polmesečasti uhani (21–23) ter okrasne zaponke (18–20), na katerih so pogosto upodobljeni krščanski motivi. Med najdbami so tudi ogrlice iz steklenih jagod (15), kraguljčki (16), zelo številni so obsenčniki (17, 28, 29, 33), prstani (30, 32), le z gorenjskih najdišč so znani razčlenjeni obsenčniki/uhani (31) ter ob srebrnih (27) in bronastih (24, 26) tudi zelo redki železni kovani uhani (25). Emajliranje je bilo v 10. in 11. stoletju zelo razširjena večina, pogosto uporabljena pri krašenju platnic knjig ter izdelavi dragocenega zlatega nakita in celo kraljevskih kron.

T. K.

- 1, 2. Zaponki, bron, železo in steklo, Brda na Bledu, zadnja tretjina 7. stoletja–8. stoletje, vel. 5,2 x 4,35 cm in pr. 4,1 cm; inv. št. S 2139 in S 2138 (Kastelic 1962–1963; Bitenc, Knific 2001, 91, kat. 289, 290).
3. Zaponka, pozlačen bron, Brda na Bledu, 9. stoletje, pr. 3,1 cm; inv. št. S 2140 (Bitenc, Knific 2001, 104, kat. 347).
4. Zaponka, bron in železo, Pristava na Bledu, zadnja tretjina 7. stoletja–8. stoletje, pr. 4,4 cm; inv. št. S 73 (Bitenc, Knific 2001, 90, kat. 288: 1).

- 5–8. Uhani, bron, železo in steklo, zadnja tretjina 7. stoletja–9. stoletje, Pristava na Bledu, viš. 6,5 cm, 7,45 cm, 6,25 cm in 6,4 cm; inv. št. S 291, S 234, S 268 in S 142 (Kastelic, Škerlj 1950, sl. 11, desni v spodnji vrsti; Bitenc, Knific 2001, 90, 91, kat. 288: 11, 12, 14).
- 9–12. Prstani, bron, srebro, steklo, Pristava na Bledu, zadnja tretjina 7. stoletja–8. stoletje, pr. 1,9 cm, 2,1 cm, 2,0 cm in viš. 2,8 cm; inv. št. S 271, S 270, S 295 in S 72 (Kastelic, Škerlj 1950, sl. 14, drugi z desne; Bitenc, Knific 2001, 90, kat. 288: 4, 6, 9).
- 13, 14. Obsenčniki, srebro, Pristava na Bledu, zadnja tretjina 7. stoletja–8. stoletje, pr. 3,12 cm, 3,52 cm in 3,44 cm; inv. št. S 66, S 158 in S 159 (Bitenc, Knific 2001, 90, 91, kat. 288: 15, 18).
15. Ogrlici, steklo, Brda na Bledu in Predtrg pri Radovljici, druga polovica 8.–prva polovica 9. stoletja, dol. 29,5 cm in 41,5 cm; inv. št. S 2151 in S 2036 (Pleterski 1990, 486, sl. 8 in 9; Bitenc, Knific 2001, 91, kat. 290).
16. Kraguljček, srebro, Roje pri Moravčah, 10. stoletje, vel. 3,65 x 2,65 cm; inv. št. S 2305 (Vuga 1973, 62, t. 3: 5).
17. Obsenčnik, bron, Muljava, 10. stoletje, pr. 5,57 cm; inv. št. S 2026 (neobjavljen).
- 18–20. Zaponke, bron in emajl, Zasip, Pristava na Bledu in Mengeš, 10.–zgodnje 11. stoletje, pr. 2,75 cm, 3,1 cm in 3,4 cm; inv. št. S 2401, S 174 in S 2163 (Korošec 1979, 102, t. 53: 2c; Knific, Pleterski 1993, 246, 247, t. 8: 2, grob 36; Bitenc, Knific 2001, 113, kat. 375).

- 21–23. Uhani, bron in emajl, Sv. Križ nad Moravčami in Mengeš, 10.–zgodnje 11. stoletje, viš. 3,7 cm, 4,2 cm in 4,1 cm; inv. št. S 2020, S 2154 in S 2153 (Korošec 1979, 121, 124, t. 51: 2; 53: 3a; Bitenc, Knific 2001, 112, kat. 375).
- 24–26. Uhani, bron in železo, Zasip in Roje pri Moravčah, 10. stoletje, viš. 2,94 cm, 3,48 cm in 3,25 cm; inv. št. S 2422, S 2392 in S 2316 (Vuga 1973, 62, t. 4: 7f; Bitenc, Knific 2001, 109, kat. 365).
27. Par uhanov, srebro, Srednja vas v Bohinju, 10. stoletje, viš. 3,82 cm in 3,88 cm; inv. št. S 2084 in S 2085 (Bitenc, Knific 2001, 110, kat. 367).
- 28–30. Obsenčnika in prstan, srebro, Pristava na Bledu, 10.–zgodnje 11. stoletje, pr. 3,2 cm, vel. 3,7 x 3,15 cm, pr. 2,15 cm; inv. št. S 74, S 3, S 128 (neobjavljeni).
31. Obsenčnik/uhani, bron, Otok na Blejskem jezeru, 10. ali 11. stoletje, viš. 3,5 cm; inv. št. S 1807 (Bitenc, Knific 2001, 108, kat. 363).
32. Prstan, bron, Sv. Križ nad Moravčami, 10.–zgodnje 11. stoletje, pr. 2,55 cm; inv. št. S 2034 (Korošec 1979, 121, t. 53: 3g).
33. Obsenčnik, srebro, Pristava na Bledu, 10.–zgodnje 11. stoletje, pr. 3,5 cm; inv. št. S 254 (neobjavljen).